

Junigrundloven 1849 – demokratiet indføres

Grundloven er et resultat af den uro, der herskede i Europa i 1800-tallet. Fra 1660 til 1848 havde Danmark enevælde, og i 1700-tallet begyndte modstanden mod enevælden at ulme rundt om i Europa. Befolkningerne stillede krav om, at folket skulle være med til at bestemme, hvordan dets land skulle styres, og flere steder blev monarkiet væltet og erstattet af en republik. En række europæiske lande oplevede revolutioner i 1848 – der var bl.a. opstand i Paris, Berlin og Wien.

Kongen afgiver sin enevældige magt

I Danmark faldt revolutionerne i Paris, Berlin og Wien sammen med, at Christian 8. døde i 1848. Frederik 7. overtog magten. Bekymret for en eventuel revolution i Danmark og oprør i de danske hertugdømmer, Slesvig, Holsten og Lauenborg, og efter pres fra flere sider afgav Frederik 7. sin enevældige magt samme år.

Den 5. oktober 1848 blev Den Grundlovgivende Rigsforsamling valgt. Den bestod af 152 medlemmer, der skrev og vedtog Danmarks første grundlov – junigrundloven. Junigrundloven havde 100 paragraffer.

Frederik 7. underskrev Danmarks Riges Grundlov den 5. juni 1849. Dermed tog Danmark et afgørende skridt væk fra enevælden og hen mod demokratiet.

Kongens magt blev begrænset, og borgerne fik stemmeret

Borgerne fik stemmeret og kunne stille op til valg. Stemmeret og retten til at stille op til valg (valgbarhed) er hjørnестenen i ethvert demokrati.

Den danske regeringsform blev indskrænket-monarkisk. Det betyder, at kongen regerer landet, men ikke har nogen selvstændig magt. Det er regeringen, der leder landet.

Magtens tredeling

Magten blev delt i 3 i grundlovens § 3. Princippet om magtens tredeling kom fra den franske filosof Montesquieu i 1748. Tanken er, at der er 3 magtformer, som holder hinanden i skak. Hvis al magten over en stat ligger ét sted, er der risiko for magtmisbrug. Ved at dele magten mellem regering, Folketing og domstole forhindres magtmisbrug, idet det f.eks. ikke er den samme statslige myndighed, der både laver lovene og dømmer efter dem.

En række rettigheder og pligter for borgerne blev indført med grundloven i 1849. Tanken om rettigheder for borgere blev bl.a. formuleret med den amerikanske uafhængighedserklæring fra 1776 og den franske menneskerettighedserklæring fra 1789.

Borgerne fik via grundloven bl.a. følgende rettigheder:

- foreningsfrihed
- trosfrihed
- mødefrihed
- trykkefrihed
- ejendomsrettens ukrænkelighed
- personens ukrænkelighed
- retten til understøttelse for den fattige

Den 5. juni 1849 underskrev Frederik 7. loven og gjorde Danmark til et demokrati. Statuen på Christiansborg Slotsplads forestiller Frederik 7. til hest – kongen, der afgav sin enevældige magt og underskrev Danmarks første grundlov.

I dag markerer vi stadig, at enevælden blev afskaffet, når vi hvert år den 5. juni fejrer grundlovsdag.

Stemmeretten

I 1849 gjaldt stemmeretten kun de »uberygtede mænd over 30 år med egen husstand, som ikke modtog eller havde modtaget fattighjælp«. Det svarede i 1849 til kun ca. 15 pct. af hele befolkningen.

Rigsdagen – Danmarks første parlament – bestod af Landstinget og Folketinget. Måden, Folketinget og Landstinget blev valgt på, var forskellig. Befolkningen havde:

- lige og almindelig stemmeret til Folketinget hvert 3. år
- indirekte lige og almindelig stemmeret til Landstinget hvert 8. år

Ved valg til Folketinget kunne mænd med stemmeret stemme direkte på en kandidat ligesom i dag. Den indirekte stemmeret til Landstinget betød derimod, at borgerne stemte på valgmænd, som så valgte landstingsmedlemmerne.

Kilde: <https://www.ft.dk/da/folkestyret/grundloven-og-folkestyret/grundlovens-og-folkestyrets-udvikling>